

[https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-14](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-14)

Аспірантка **МАРІЯ БІЛАН**,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України, Україна
E-mail: mbilan1317@gmail.com
ORCID ID: 0009-0008-8250-9092

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ З УЧНЯМИ-МІГРАНТАМИ: КРОС-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено світовому досвіду підготовки учителів до роботи з учнями-мігрантами з урахуванням культурного різноманіття в класі. Здійснено огляд англomовної науково-педагогічної літератури, присвяченої підготовці учителя до роботи в поліетнічних класах учнів-мігрантів та визначено основні напрями наукових досліджень з цього питання: вивчення особливостей навчання учнів-мігрантів; аналіз викликів, що постають перед учителями у культурно різноманітних класах; розкриття позитивних змін у підготовці учителя до культурного різноманіття. Наведено визначення «культурного різноманіття» у документах ЮНЕСКО та визначено сутність терміну в контексті освіти як належної взаємодії учителя з іншими співробітниками та учнями незалежно від їх етнічної приналежності, раси, статі, сексуальної орієнтації, віку, фізичних рис, соціально-економічного статусу та розумових здібностей. З'ясовано, що для ефективної роботи з учнями-мігрантами учитель має володіти загальними педагогічними уміннями та навичками (спілкування та слухання, креативність і вміння вирішувати проблеми), а також специфічними знаннями та навичками (культурної антропології, соціальної психології, когнітивного розвитку учнів, інтегрованого навчання змісту та мови, оволодіння другою мовою).

Проаналізовано та охарактеризовано за обраними критеріями (мета, цільова категорія, провайдери) деякі освітні програми, що готують учителів до роботи у поліетнічному середовищі. На основі результатів вивчення світового досвіду сформульовано низку рекомендацій для удосконалення підготовки вітчизняних учителів до роботи у крос-культурному середовищі. Вони передбачають включення окремих питань крос-культурної підготовки в наявні навчальні програми та курси; розроблення окремих освітніх програм підготовки учителів до роботи в поліетнічному середовищі класу; розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення з крос-культурної підготовки; оптимальне поєднання теоретичної та практичної підготовки учителів; активне використання інноваційних методів та цифрових технологій в освітньому процесі.

Окреслено перспективи подальших наукових розвідок щодо порівняльних педагогічних досліджень освітніх політик держав, які надають притулок і підтримку мігрантам, а також дослідження програм професійного розвитку учителів, які працюють з учнями-мігрантами шкільного віку чи дорослими учнями.

Ключові слова: підготовка учителів, світовий досвід, культурне різноманіття, учні-мігранти, освітні програми.

WORLD EXPERIENCE OF TRAINING TEACHERS TO WORK WITH MIGRANT STUDENTS: CULTURAL DIVERSITY ASPECT

ABSTRACT

The article is dedicated to the world experience of training teachers to work with migrant students from the point of view of teachers' readiness for cultural diversity in the classroom. A review of English-language scientific and pedagogical literature related to teachers' training to work in polyethnic classes of migrant students is carried out. Main directions of scientific research on this issue are determined: the study of peculiarities of migrant students' education; analysis of challenges faced by teachers in culturally diverse classrooms; outlining positive changes in teachers' training to deal with cultural diversity. The definition of the term "cultural diversity" in UNESCO documents is given and the essence of the term in the educational context is defined as the proper interaction of a teacher with other employees and students regardless of their ethnicity, race, gender, sexual orientation, age, physical features, socio-economic status and mental abilities. It is found that in order to effectively work with migrant students, a teacher must possess general pedagogical skills and abilities (communication and listening, creativity and ability to solve problems), as well as specific knowledge and skills (cultural anthropology, social psychology, cognitive development of students, integrated learning content and language, learning a second language).

Some educational programs that train teachers to work in a polyethnic environment are analyzed and characterized according to the selected criteria (goal, target category, and providers). Based on the results of world experience analysis, a number of recommendations were outlined for improving the training of domestic teachers working within cultural diversity. They presuppose including certain issues of cross-cultural training into existing curricula and courses; developing separate educational programs for training teachers to work in a multi-ethnic classroom environment; providing appropriate educational and methodological support for cross-cultural training; optimal combination of theoretical and practical training of teachers; active use of innovative methods and digital technologies in the educational process. Prospects for further research include comparative pedagogical studies of educational policies of states that provide asylum and support to migrants, as well as research on professional development programs for teachers who work with school-age migrant students or adult students.

Keywords: *teacher training, world experience, cultural diversity, migrant students, educational programs.*

ВСТУП

Нині більше людей, ніж будь-коли, починаючи з часів Другої світової війни, змушені залишити свої домівки: біженці, шукачі притулку, внутрішньо-переміщені особи, іммігранти та ін. Згідно зі звітом, опублікованим Управлінням Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців, кількість мігрантів в усьому світі перевищила 110 мільйонів людей і продовжує зростати. Наприкінці 2022 року ця цифра становила 108,4 мільйонів, а лише за перші кілька місяців 2023 року зросла до 110 мільйонів осіб (UNHCR, 2023). За прогнозами, їх кількість продовжуватиме зростати через глобальну нестабільність у світі: війну в Україні, підступно розв'язану РФ, воєнні дії в секторі Газа, Ізраїлі, довготривалий конфлікт у Сирії, кліматичні потрясіння та економічні кризи у Східній Африці та Латинській Америці.

Зростаюча кількість мігрантів та їхні різноманітні потреби чинять значний тиск на країни, що їх приймають. Системи освіти приймаючих країн теж стикаються зі значними викликами, адже мігранти мають особливі освітні потреби, які повинні бути задоволені. Увага до задоволення освітніх потреб мігрантів зумовлена тим, що саме навчання може слугувати ефективним засобом їх інтеграції в нове суспільство. Логічно, що за таких умов вчителі стають ключовими дійовими особами, які допомагають мігрантам повністю розкрити свій потенціал. Їх роль у задоволенні освітніх потреб мігрантів будь-якого віку важко переоцінити, адже вчителі можуть сприяти когнітивному та соціально-емоційному розвитку мігрантів, підтримувати учнів і дорослих, які не володіють мовою викладання, а також відігравати важливу роль посередника між школами та батьками, місцевою громадою чи суспільством у більш широкому значенні (Education and Migration, 2019). Проте етнічна різноманітність класів і груп вимагає від учителів особливих знань і вмінь працювати у полікультурному середовищі. Усвідомлюючи важливість надання підтримки учням-мігрантам, учителі стикаються з проблемою браку необхідних знань і навичок.

Таким чином, питання підготовки вчителів до роботи з учнями-мігрантами, професійного розвитку та системної підтримки учителів з адаптації їхньої практики викладання до поліетнічних класів надзвичайно актуалізуються і вимагають рішення.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

З огляду на викладене, метою дослідження є аналіз кращих світових практик для розвитку здатності учителів працювати з етнічно різноманітними групами учнів-мігрантів.

Для досягнення поставленої мети окреслено завдання дослідження, що полягають у:

- здійсненні огляду науково-педагогічної літератури з питань підготовки учителя до роботи в поліетнічних класах учнів-мігрантів;
- визначенні базового терміна «різноманіття» у контексті національності учнів;
- аналізі ключових компетентностей учителя для роботи в поліетнічному середовищі класу;
- характеристиці програм підготовки учителів до роботи з учнями-мігрантами;
- формулюванні рекомендацій щодо удосконалення підготовки вітчизняних учителів та їх готовності працювати в поліетнічному середовищі.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз літератури свідчить, що питання навчання мігрантів шкільного чи дорослого віку з метою їх кращої адаптації та подальшої інтеграції в нове суспільство перебуває в колі наукових інтересів багатьох науковців. Нині, коли рівень міграції істотно зріс, публікацій з цієї теми є чимало. Натомість, питання підготовки вчителів до роботи в етнічно різноманітних класах, на жаль, залишається поза увагою дослідників, як вітчизняних, так і зарубіжних. Проте з наявних публікацій можна виокремити такі напрями тематичних досліджень: вивчення особливостей навчання учнів різних національностей в одному класі (Dryden-Peterson, 2015); аналіз викликів і проблем, з якими стикаються учителі під час роботи з учнями різних національностей і культур (Armand, 2014; Forghani-Arani et al., 2019; Kirkwood-Tucker, 2009); розгляд питання змін у підготовці учителів, розвитку їх готовності й здатності працювати з етнічно неоднорідними групами учнів, але не обов'язково мігрантів (April et al., 2018; Bowser, 2008; Carr, 2016; Yuan, 2018). Водночас, питання підготовки учителів до роботи в культурному різноманітті перебуває на порядку денному у міжнародних та

європейських організаціях, зокрема ЮНЕСКО (UNESCO, 2001), Управлінні Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (UNHCR, 2023), Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD, 2017), Європейській комісії (European Commission, 2017). Зважаючи на це, існує впевненість, що у недалекому майбутньому науковці приділятимуть більш пильну увагу цьому питанню.

Для досягнення поставленої мети дослідження використовувався комплекс взаємопов'язаних і взаємодоповнювальних загальнонаукових теоретичних методів: бібліографічний, інтерпретаційно-аналітичний для аналізу автентичної літератури з досліджуваної проблеми та обґрунтування вихідних положень; методи порівняння, узагальнення й систематизації для з'ясування основних характеристик освітніх програм підготовки учителів для роботи в поліетнічному середовищі та їх логічного викладення; прогностичний метод для виокремлення позитивних ідей зарубіжного досвіду, їх критичного осмислення та формулювання рекомендацій щодо удосконалення підготовки учителів та розвитку їх здатності працювати з культурним різноманіттям.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для того, щоб ефективно керувати поліетнічними класами, вчителі повинні мати відповідні знання, здібності, цінності та навички, пов'язані з культурним різноманіттям. У науковій літературі зустрічаються різні терміни: культурне розмаїття, багатокультурність, мультикультуралізм, культурний плюралізм та ін.

У своєму дослідженні користуватимемося терміном «різноманіття», що безпосередньо відповідає англійському терміну «diversity», який використовується у міжнародних документах. Так, за визначенням ЮНЕСКО культурне різноманіття є таким же необхідним для людства, як біорізноманіття для живої природи. У цьому сенсі воно є загальним надбанням людства і має бути визнаним і закріпленим в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. Воно проявляється у різних формах у часі та просторі, втілено в унікальності та множинності ідентичностей груп і суспільств, що утворюють людство (UNESCO, 2001).

В контексті освіти культурне різноманіття розуміється як належна взаємодія учителя з іншими співробітниками та учнями незалежно від їх етнічної приналежності, раси, статі, сексуальної орієнтації, віку, фізичних особливостей, соціально-економічного статусу та розумових здібностей. У випадку роботи з учнями-мігрантами така взаємодія набуває особливої значущості, адже учителі повинні знати та розуміти питання культурного різноманіття, здійснювати рефлексію щодо ідентичності й національності своїх учнів, бачити перспективу і мати певну практику роботи з такими учнями.

Як відмічають зарубіжні науковці Н. Форгані-Арані (N. Forghani-Arani), Л. Серна (L. Cerna) та М. Баннон (M. Bannon), не менш важливими, є й готовність і бажання учителів працювати у поліетнічному середовищі, бути активним і автономним, мати емпатію, незалежне педагогічне судження та такт (Forghani-Arani et al., 2019).

Зазначимо, що для успішної роботи в такому специфічному середовищі важливі й загальні педагогічні навички, зокрема спілкування та слухання, креативність і вміння вирішувати проблеми. У матеріалах Форуму країн, що входять до ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку (англ. Organisation for Economic Co-operation and Development)), щодо питань підготовки учителів у багатонаціональних суспільствах йдеться, зокрема, про те, що вчителям також було б корисно розвивати свою допитливість, відкритість, толерантність і мати високі очікування від учнів (OECD, 2017).

Вирішальними для вчителів під час роботи в поліетнічних класах є як загальні педагогічні, так і специфічні знання та навички. До групи специфічних навичок можна віднести знання з культурної антропології, соціальної психології, когнітивного розвитку учнів, інтегрованого навчання змісту та мови, оволодіння другою мовою. Міжкультурні знання, чутливість і обізнаність про різні культури мають сприяти ефективнішому міжкультурному та професійному спілкуванню, а педагогічні підходи мають враховувати культурні особливості та різні психологічні аспекти. Це зумовлено тим, що учні-мігранти стикаються з низкою викликів, зокрема мовними та культурними перешкодами, соціальним відчуженням, нерівністю щодо доступу до освіти. Крім того, такі учні мають певні психологічні травми в результаті переміщення або міграції, прогалини в знаннях, перерви в навчанні, невідповідність набутих знань на батьківщині рівню вимог у новій школі. Все зазначене у комплексі робить учнів-мігрантів вразливими та більш схильними до того, щоб залишити навчання (Dryden-Peterson, 2015). Тож специфічні знання і навички роботи з такими учнями є вкрай затребуваними, зокрема у тих країнах, що приймають мігрантів.

На думку більшості дослідників, специфічні знання і навички для роботи в поліетнічних класах слід розвивати ще під час початкової підготовки вчителів, тобто в навчальних закладах, що готують учителів.

Одним із ефективних підходів може стати включення питання різноманіття в навчальну програму підготовки учителів, розгляд різноманіття як активу учителя, поєднання теорії та практики, створення простору для дій, роздумів, вивчення та аналізу поведінки з національним різноманіттям. Особлива увага в поліетнічній підготовці вчителя має звертатися також і на включення інноваційних технологій (Forghani-Arani et al., 2019).

Як свідчить аналіз світового досвіду, предмети з підготовки вчителів для роботи в поліетнічному середовищі переважно є обов'язковими в навчальному плані, а не пропонуються як вибіркові чи факультативні курси. Проте деякі заклади вищої освіти в Європі все ж пропонують окремі освітні програми з підготовки вчителів для поліетнічних класів. Наприклад, Університет Латвії, Карлів університет у Празі, Людвігсбурзький педагогічний університет, Національний університет дистанційної освіти пропонують програми підготовки магістрів з педагогічного управління різноманіттям (Master of Educational Treatment of Diversity). Інститут освіти Маріно в Ірландії пропонує програму підготовки магістрів з міжкультурної освіти (Master of Intercultural Education); Коледжі прикладних наук університетів Осло та Акерсхус в Норвегії – магістерську програму з мультикультурної та міжнародної освіти (Master of Multicultural and International Education) (European Commission, 2017). Схожі програми є в Європі й для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, зокрема: Міжкультурна педагогічна освіта (The Intercultural Teacher Education) в університеті Оулу, Фінляндія; програма «Erasmus+» для європейських країн з обміну досвідом між здобувачами освіти і викладачами та ін.

У таких програмах результативними та дієвими є методи навчання, що поєднують теорію та практику й дають можливість майбутнім педагогам зануритися в поліетнічне середовище. Завдяки методу культурного занурення, майбутні вчителі мають можливість вийти за межі своєї культурної «зони комфорту» та змінити своє розуміння інших (Yuan, 2018).

У своєму аналізі кращих світових практик основний акцент будемо робити на аналізі освітніх програм з підготовки вчителів до роботи з учнями-мігрантами

через «культурне занурення» в поліетнічне середовище. Для характеристики таких програм орієнтирами слугуватимуть такі критерії: мета програми, цільова аудиторія, провайдери.

Вартим вивчення є досвід культурного занурення, що використовується у Педагогічній школі університету Блумінгтона (штат Індіана, США), завдяки програмі «Глобальний портал для вчителів» (Global Gateway for Teachers). Програму було започатковано ще в 1970 році. Відповідно до програми студенти упродовж цілого семестру проходять практику в іншій державі або на іншому континенті та здобувають реальний досвід викладання в іншому культурному середовищі. Студенти-практиканти, майбутні учителі початкових класів, отримують можливість підготуватися до викладання у багатонаціональних групах учнів через проходження практики у різних школах: у резервації американських індіанців Навахо, у міських школах в Індіанополісі та Чикаго, а також у багатьох школах в Південній Америці, Європі, Азії та Африки (Global Gateway for Teachers, 2024).

Як відмічають науковці, програма має позитивний вплив на професійний і особистісний розвиток вчителів. До позитивних результатів було віднесено більш чуйне розуміння світу та людей різних національностей, пізнання інших культур та усвідомлення як глобальної, так і внутрішньої різноманітності (Kirkwood-Tucker, 2009). Іншим прикладом є програма підготовки учителів початкових класів «Міжкультурна підготовка учителя» (The Intercultural Teacher Education), що пропонується в університеті Оулу (Фінляндія). Її стратегічним завданням є розвиток умінь майбутнього учителя відповідати на виклики, які ставить перед професією вчителя мультикультуралізм і глобалізація.

Міжкультурна підготовка спрямована на розвиток у вчителя педагогічних компетентностей міжкультурного спілкування. Програма охоплює лекції, семінари та практичні заняття, що проводяться запрошеними викладачами з інших країн, певний період навчання за кордоном та стажування в державних і неурядових організаціях. Бакалаврська програма фокусується на освіті, глобалізації, різноманітності та етиці. Вона є студентоцентрованою, охоплює різні теми, наприклад, навчання в неоднорідному класі та практика викладання за кордоном і в міжнародних школах. Інші курси охоплюють такі теми, як рання освіта, розвиток людини та навчання, викладання та освітня взаємодія, освітня філософія та етика, інклюзивність і освіта для осіб з особливими потребами. Спільним для різних рівнів освіти є завдання для навчання рефлексії, спрямованої на розвиток культурних навичок, чутливості та культурної й іншомовної обізнаності.

Студенти вивчають курси з історії, соціальних досліджень та релігії/етики, скандинавської освіти, освіти за кордоном, дослідження глобальних питань і міжнародних відносин, дослідження глобальної освіти (дослідження миру та конфліктів, справедливості та прав людини, навколишнього середовища), а також здійснюють дослідження за кордоном з політики розвитку. Основна мова навчання – англійська. Навчаючись за цією програмою, студенти повинні отримати 15 кредитів у галузі вивчення мови, спілкування та орієнтації, у тому числі пройти професійний курс англійської мови, шведської (письмові та усні навички) та фінської мови. Магістерська програма з підготовки учителів дошкільної та молодшої шкільної освіти пропонує курси з глобальної освіти та розвитку, освітнього лідерства та управління, навчально-методичні практикуми (April, et al., 2018).

Заслугує вивчення й програма «Awareness of French and openness to linguistic diversity» (Знання французької мови та відкритість до мовного розмаїття), яка пропонується університетом Монреалю (Канада). Її мета полягає у розвитку в нинішніх і майбутніх учителів позитивного ставлення до мовного та культурного розмаїття; навичок мислення мовами, тобто металінгвістичних здібностей; визнанні права учнів розмовляти рідною мовою мігрантів; обізнаності щодо французької мови як спільної мови для спілкування (University of Montréal, 2024).

Для досягнення мети учителям-практикам пропонуються програма професійного розвитку, що здійснюються у партнерстві з шкільною спільнотою. Програма дає змогу вчителям засвоювати найкращі практики роботи в поліетнічному середовищі, допомагає визнавати мовне та культурне походження учня-мігранта як ресурс, а не як перешкоду у навчальному процесі (Armand, 2014). Як наслідок, учителі не бояться експериментувати з різними методами навчання, допомагають своїм учням позитивно сприймати мовне та культурне різноманіття у класі. Через вивчення мови учителі розвивають металінгвістичні здібності учнів та допомагають їм усвідомити соціальну значущість французької мови як однієї із офіційних мов спілкування у Канаді (Armand, 2014). На факультеті педагогічних наук університету Монреалю зазначена програма пропонується і для підготовки майбутніх учителів, зокрема вчителів дошкільної та початкової освіти та вчителів-дефектологів. Вона включає обов'язкові курси з вивчення французької як другої мови та багатомовності.

В освітніх програмах підготовки вчителів до роботи з учнями-мігрантами широко використовуються інноваційні технології, щоб полегшити вивчення різноманіття та допомогти підвищити культурну обізнаність майбутніх учителів (Bowser, 2008). Наприклад, програма eTutor в Австралії допомагає вчителям початкових класів краще розуміти інші культури. В Педагогічній школі Королівського інституту технологій в Мельбурні (штат Вікторія) створено онлайн-середовище, де майбутні вчителі початкової школи можуть взаємодіяти зі студентами з різних країн на віртуальній навчальній платформі за допомогою публікацій у блогах, коментарів і відео. Програма спрямована на підвищення міжкультурного та технологічного потенціалу майбутніх учителів, дозволяє їм досліджувати різні культури, використовуючи безпечні, сприятливі, інклюзивні, складні та захоплюючі способи (Carr, 2016).

Таблиця 1

Основні характеристики програм підготовки вчителів до роботи в поліетнічному середовищі

Назва програми	Мета програми	Цільова категорія	Провайдер
Знання французької мови та відкритість до мовного розмаїття (Awareness of French and openness to linguistic diversity)	розвиток позитивного ставлення до мовного та культурного розмаїття; навичок мислення іншими мовами, тобто розвиток металінгвістичних здібностей; визнання права учнів розмовляти рідною мовою мігрантів; підвищення обізнаності щодо французької мови як спільної мови для спілкування	Учителі-практики; майбутні учителі дошкільної та початкової освіти та вчителі-дефектологи	факультет педагогічних наук університету Монреалю (Канада)

Продовження таблиці 1

Назва програми	Мета програми	Цільова категорія	Провайдер
Глобальний портал для учителів (Global Gateway for Teachers)	Шляхом практики культурного занурення у різних школах США та світу підготуватися до викладання у багатонаціональних групах учнів	Студенти педагогічних спеціальностей	Педагогічна школа при університеті Блумінгтона (штат Індіана, США)
Міжкультурна підготовка учителя (The Intercultural Teacher Education)	Розвиток умінь учителя відповідати на виклики, які ставить перед професією вчителя мультикультуралізм і глобалізація	Студенти педагогічних спеціальностей першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти	Університет Оулу (Фінляндія)
Е-тьютор (eTutor)	Підвищення міжкультурного та технологічного потенціалу майбутніх учителів завдяки участі в міжкультурному онлайн-середовищі	Майбутні учителі початкових класів	Педагогічна школа Королівського інституту технологій в Мельбурні (штат Вікторія, Австралія)

Джерело: систематизовано авторкою.

Результатом впровадження цієї програми стали позитивні зміни у ставленні більшості учасників до культурного різноманіття. Так, австралійський науковець Н. Карр (N. Carr) зазначає, що вчителі початкової школи, багато з яких мали етноцентричні погляди, після програми eTutor змінили свої погляди, демонструючи емпатію та турботу про дітей різних культур (Carr, 2016).

У таблиці 1 систематизовано наведені вище результати аналізу освітніх програм підготовки учителів для роботи в поліетнічному класі, що реалізуються у провідних країнах світу.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Вивчення питання підготовки учителів до роботи в поліетнічному середовищі класу з учнями-мігрантами продемонструвало важливість врахування культурного різноманіття в сучасному освітньому процесі. Нині в Україні налічується приблизно 5 млн внутрішньо переміщених осіб, тобто тих, хто змушений був залишити свої домівки та шукати прихистку через війну. Ці громадяни мають різне етнічне походження, тому їх діти можуть опинитися в культурно різноманітних класах. Відтак, учителі-практики та майбутні учителі потребують спеціальної підготовки. Вивчення зарубіжного досвіду вказує на такі шляхи удосконалення підготовки учителів до культурного різноманіття:

- включення окремих питань крос-культурної підготовки в наявні навчальні програми та курси;
- розроблення окремих освітніх програм підготовки учителів до роботи в поліетнічному середовищі класу;
- розроблення відповідного навчально-методичного забезпечення з крос-культурної підготовки;
- оптимальне поєднання теоретичної та практичної підготовки учителів;
- активне використання інноваційних методів та цифрових технологій в освітньому процесі.

Перспективами подальших наукових розвідок з цієї проблеми можуть бути порівняльні педагогічні дослідження освітніх політик держав, які надають притулок і підтримку мігрантам, а також дослідження програм професійного розвитку учителів, які працюють з учнями-мігрантами шкільного віку чи дорослими учнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. April D., D'Addio A. C., Kubacka, K., & Smith, W. (2018). *Issues of Cultural Diversity, Migration, and Displacement in Teacher Education Programmes*. Background Paper Prepared for the 2019 Global Education Monitoring Report. 64 p.
2. Armand, F. (2014). Linguistic diversity and initial and ongoing teachers' training: Quebec's experience. In M. Potvin, J. K., C. Borri-Anadon, B. Low, J. Larochelle-Audet, S. Stille & L. Stewart-Rose (Eds.), *Equity, Inclusion and Culturally Responsive Pedagogy: Training and Experience of Professional Educators in Ontario and Quebec*, 2 (11), 33–45.
3. Bowser, A. (2008). *Transforming teacher education to support multicultural technology pedagogy: an assessment of pre-service teachers' beliefs about multiculturalism and diversity*. <https://doi.org/10.31274/rtd-180813-16918>
4. Carr, N. (2016). Pre-service teachers teaching about and across cultures using digital environments: the case of eTutor. *Educational Media International*, 53(2). <https://doi.org/10.1080/09523987.2016.1211336>
5. Dryden-Peterson, S. (2015). *The educational experiences of refugee children in countries of first asylum*. Washington, DC, Migration Policy Institute.
6. Education and Migration (2019). *OECD Reviews of Migrant Education, The Road to Integration*. Retrieved from <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f972fa1e-en/index.html?itemId=/content/component/f972fa1e-en>
7. European Commission. (2017). *Preparing teachers for diversity: the role of initial teacher education*. Luxembourg, Publications Office of the European Union <https://doi.org/10.2766/061474>
8. Forghani-Arani, N., Cerna, L., & Bannon, M. (2019). The lives of teachers in diverse classrooms. *OECD Education Working Papers*, 198. Paris, OECD Publishing <https://dx.doi.org/10.1787/8c26fee5-en>
9. Global Gateway for Teachers (2024). *School of Education*. Indiana University Bloomington. Retrieved from <https://education.indiana.edu/programs/global-gateway/index.html>
10. Kirkwood-Tucker, T. (2009). *Visions in Global Education: The Globalization of Curriculum and Pedagogy in Teacher Education and Schools: Perspectives from Canada, Russia, and the United States*. Peter Lang.
11. OECD. (2017). *Proceedings from the Second Policy Forum: Teachers in Diverse Societies*. Paris, OECD Publishing.
12. UNESCO. (2001). *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity*. Paris. The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf#page=10>
13. UNHCR (2023). *Global Trends Report*. Retrieved from <https://www.unhcr.org/global-trends>
14. University of Montréal. ELODIL (2024). Retrieved from <http://www.elodil.com/>
15. Yuan, H. (2018). Preparing teachers for diversity: A literature review and implications from community-based teacher education. *Higher Education Studies*, 8 (1), 9–17. <https://doi.org/10.5539/hes.v8n1p9>